

Архітектурно-історичному заповіднику (Чернігів). Частина його експедиційних матеріалів й акварелей опублікована в літературі з українського зодчества, образотворчого і народного мистецтва. Всього в його мистецькому доробку понад 600 творів. Переважно більшу частину їх він, з словами “моє те, що я віддав людям”, подарував згаданим музеям та Центральному державному архіву-музею літератури і мистецтва України, де, до речі, зберігається його архів. Експедиційні ж матеріали дослідника народної творчості придбав Переяслав-Хмельницький історико-культурний заповідник.

Вища атестаційна комісія Союзу архітектури надала Г. О. Лебедєву звання старшого наукового працівника теорії та історії архітектури. Його ім'я згадується в періодичній літературі, виданні “Мистецтво України: біографічний довідник” (К.: Українська енциклопедія, 1997). Невтомний Георгій Олександрович своїм науково-мистецьким доробком довів можливість нового розуміння і бачення глибокого пласту самобутньої матеріально-культурної і художньої творчості українських митців.

Побажаємо йому невичерпної енергії, повноти людського життя та звершень, подальших задумів і починів.

Микола Сингаївський **МАЙСТРИНЯ МАРІЯ**

Насамперед хочу подякувати нескупій своїй долі хоч би за те, що подарувала мені кілька зустрічей з дивовижною і мужньою художницею Марією Приймаченко.

...Село Болотня на Київщині, неподалік від Іванкова — то райське місце на нашій багатостраждальній землі. Там і народилась, і прожила своє многотрудне життя трудівниця українського, воістину народного мистецтва, лауреат Державної премії України імені Тараса Шевченка Марія Овксентіївна, нині уже із всесвітньовідомим прізвищем — Приймаченко.

Там, у звичайному поліському селі, серед квітучих соняшників, чорнобривців, жоржин, любистку і м'яти, і творився впродовж багатьох років чарівний світ її неповторного казкового мистецтва. І ту живодайну, живлощу та невмирущу казку художниця творила сама — душею і розумом, і непогамовним даром великої фантазії. Саме з її багатощою уяви, з того Божого дару та з навколишнього, нічим непримітного життя і проізрали фантастичні картини Марії Приймаченко, безліч її казкових малюнків, ескізів тощо. Напевно так у її селянському городі щороку проростало знайоме нам з дитинства розмаїття овочів, без чого немислиме життя наше. З того розквіття, напевне, і зродилась крилата кукурудза художниці.

На синьому тлі зазолотили сонячні кукурудзяні птахи, а картину Марія Овксентіївна назвала по-своєму “Кукурудза літає, всіх людей привітає”. До речі, самобутні авторські підписи під картинами та малюнками — то знову ж таки неповторний світ народної мудрості, скарби прислів'їв, приказок, притч, віршованого СЛОВА. Художниця знала їх безліч, пересипала перлинами свою мову — і вони природно спалахували, засвічувались барвами душі при кожній розмові. Потрібно було тільки слухати — і чути. А пам'ять уже не відпускала жодного слова-дивоцвіту. Тож і з'являлись такі незвичні назви її картин, як, скажімо: “Дика видра птичку ухопила”, “Леву треба було річку перейти і ноги не замочить”, “Калинові гаї шумлять”, “Цей звір зубами молотить”, “Мільярд літ прогуло, а таких мавп не було”, “Ой у полі три діди”, “Звір лапи склав”, “Чому сумує голубка моя”, “Ведмедиці нема

чим пожитися”, “Сидить баба на печі, пряде куделицю”, “Стародавній лев подружив з гадукою”.

Такі ж самобутні, часом незграбні, опецькуваті, добрі і злі, причаєні і зубасті, вигадані і реальні... Але завжди симпатичні, привабливі тварини, звірі і птахи на полотнах Марії Приймаченко. Можна тільки вголос чи подумки про себе сказати: “Яка то сила художньої уяви, трудівниці з Болотні!”

І все ж справжнє мистецьке диво лишається нерозгаданим: витвори художниці завжди сприймаються живими, часткою природи нашої барвоцвітної, зеленошумної України.

Та це, напевне, і закономірно. Адже Марія Овксентівна — сама дитя природи. Самотужки вона стала художницею, коли в дитинстві спіткало її непоправне горе. І перші “мистецькі” кроки сільської дівчинки почалися з малюнків на піску. Тоді ж на березі тамтешнього болота вона знайшла свою синю глину і почала фарбувати нею стіни, двері та рами своєї хати, “щоб гарно було”. Пізніше з’явився і її перший малюнок за порадою рідного дядька Якова, знаного в селі скрипаля. Тією ж синьою глиною на білій стіні Марія намалувала розлогу лаву, а на ній і музикантів зі скрипкою, бубном і трубою. І витворила все так достеменно, що на малюнку можна було впізнати кожного. Відтоді все і почалося.

Згадую чуті мною слова нашої славетної художниці Тетяни Яблонської, яка допомагала і підтримувала Марію Овксентівну. То були, певна річ, слова захоплення: “На Україні квіточка ясна розцвіла” — казала про неї Тетяна Нилівна.

На пам’ять приходить одна з перших зустрічей у Болотні в шістдесятих роках. З поетом Володимиром Приходьком ми приїхали якраз тоді, коли Марія Овксентівна проводила заняття з учнями своєї студії. До речі, вона сама забезпечувала дітей і папером і фарбами, які для неї привозили доброзичливі люди. Звичайно ж, вона не мала ніякої педагогічної освіти. А як могла допомагала дітям засвоїти, бодай, перші кроки мистецької грамоти, іншими словами, була педагогом від природи, від Бога, і дар своєї душі щедро передавала маленьким своїм країнам.

Пізніше пощастило мені бути у садибі Приймаченків разом з незабутнім нашим живописцем слова Михайлом Стельмахом. Нагадаю лише, що це він залучив Марію Приймаченко до ілюстрування своїх книг для дітей. Так побачили світ дві неповторні збірочки письменника з малюнками художниці — “Журавель” та “Що посієш, те й пожнеш”.

Як жива пам’ять для мене, і нині звучать рядки Михайла Панасовича: “Творчість Марії Приймаченко — видатне явище в українському мистецтві”.

Воістину так. Шанувальники мистецтва далекого і близького зарубіжжя також мали змогу познайомитись з її творчістю. Зокрема, виставка її картин була в Канаді — у Монреалі, в інших великих і менших містах.

На 89-му році життя відійшла від нас невтомна трудівниця української культури. Поховали її на сільському цвинтарі, серед столітніх дубів, поруч з ріднею. Та рід Приймаченків продовжується. Тала-

Марія Приймаченко.
Квітка Полісся. Декор. розпис.

новито малое її син Федір та й онук. Знаємо і пам'ятаємо спільні виставки їхніх творів у Києві. Будуть вони і в прийдешніх днях. Як сказав Іван Франко: людина смертна, та бессмертне ремесло. Тобто — мистецтво, душа народу, його дума і пісня.

Сьогодні, я мовби серцем і пам'яттю, уже з відстані знову і знову вдивляюсь у її картини, в її колоритні малюнки. І диво дивне, як і багато років тому — і вперше, і вдруге переді мною оживає казковий, чарівний світ, народжений животворною, завжди неспокоїною, вируючою людською фантазією.

І все ж я дякую долі, що був поруч з нею — в її Болотні, у розмальованій хаті, на споришевому подвір'ї, серед її квітучих жоржин і соняхів. Тому і це прощальне слово хочу закінчити рядками з давнього свого вірша, присвяченого видатній нашій сучасниці, яка уособлює талановитість і нездоланність України, її народу:

Ми — не одні.
Та є в житті єдині,
Хто завжди квітче
інших до висот.
Допоки маємо
в душі Сятині,
Є вічна Україна. Є народ!

Київ

ПРОЩАННЯ З МАРІЄЮ ПРИЙМАЧЕНКО

У вівторок, на Спаса, в селі Болотні на Київщині віддали землі тіло народної художниці Марії Приймаченко. А душа її назавжди залипилася з Україною, розлита у кольорах любові, мудрості, мрії, остороги і передбачення.

Людська доля Марії Овксентівни звичайна у своїх надзвичайних труднощах, які випали на покоління українських жінок, що народилися на початку ХХ сторіччя: не полишаючи місце народження, верстаючи у глухому селі від коліски до труни, вони не уникали тих глобальних потрясінь, що терзали планету. Війни, голодомори, смерті близьких людей та хвороби, не обійшли і жінку з біблейським ім'ям Марія. Солдатську вдову, матір сина одинака Федора. І понад усе вставали над її життям кольори вишивок, мальовок...

Можливо тут, у Болотні, щедро присипаній чорнобильською росю, випилася, вимальовувалася у кольорах гармонія кольору української душі, не пощербленої злом і кров'ю... Її фантастично-умовний світ, який мистецтвознавці відносили до так званих "форм абсурду" і порівнювали з творчістю Миколи Гоголя, можливо, і є найбільшою реалією нашого абсурдного, божевільного століття. Та про це скажуть нащадки, яким слала Марія Приймаченко свої твори.

Вдивляючись у них тепер, коли вона пішла за земні межі, молимося за її душу у Царстві Небеснім...

З редакційної статті в газеті
"Слово Просвіти", ч. 8, 1997

ТАМ, ДЕ В НЕБІ

Там, де в небі Божа Мати
Наша втіха, наш покров,
Там благаєм благодати
Для всіх наших молитов.

Ще не чувано ніколи
Щоб вона не помагала
Чи у горю, чи в недолі
Цього земного життя. (2)

О, Маріє, зоре зір,
Ти даєш нам ласки безмір!
Неустанний твій покров
Поміч дати все готов.

Заки Син твій вмер прибитий
На Голгофі в тьмі наруг,
Він дав нас тобі в опіку —
Нас, дітей своїх і слуг.

Тож по волі твого Сина
Бережи нас в цім життю
Від гріха і від нещастя, (2)
А веди нас до раю.
О, Маріє, зоре зір...